

Vergaderjaar 1993–1994

23 222

Wijziging van de Machtigingswet PTT Nederland NV, de Wet op de telecommunicatievoorzieningen, de Postwet en de Wet op de omzetbelasting 1968 in verband met de beursgang van Koninklijke PTT Nederland N.V. (Wet beursgang KPN)

Nr. 4

VERSLAG

Vastgesteld 23 september 1993

De vaste Commissie voor Verkeer en Waterstaat¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit voorstel van wet, heeft de eer van haar bevindingen als volgt verslag uit te brengen.

Onder het voorbehoud dat de regering de gemaakte opmerkingen en de gestelde vragen tijdig zal hebben beantwoord, acht de commissie de openbare beraadslagingen over dit wetsvoorstel genoegzaam voorbereid.

Algemeen

De leden van de CDA-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van het onderhavige wetsvoorstel. Zij stelden vast, dat het wetsvoorstel ten doel heeft duidelijkheid te verstrekken over de toekomstige positie van de Staat als aandeelhouder. In verband met de voorgenomen vervreemding van een deel van de Staatsdeelneming hadden zij begrip voor de wenselijkheid die duidelijkheid tijdig te verschaffen. Zij hadden zich er over verbaasd, dat de regering in de toelichting bij het wetsvoorstel de ingevolge de Machtigingswet noodzakelijke mededeling over het vervreemden van een deel van de aandelen ook door middel van dit wetsvoorstel doet, hetgeen zij minder juist achtten.

De leden van de CDA-fractie hadden ten principale geen bezwaren tegen een beursgang van KPN. Zij hadden in het verleden steeds benadrukt, dat indien het belang van het bedrijf dat zou vergen, er redenen zouden kunnen zijn tot vervreemding van staatsaandelen over te gaan. Zij verwezen ook naar de hunnerzijds bij de behandeling van de Machtigingswet gemaakte opmerkingen. Gelet op het aandeel van de publieke taken c.q. de nutsfunctie van het bedrijf (de omvang van de concessie) waren zij naar de toenmalige inzichten van mening, dat het raadzaam is te bepalen, dat de meerderheid van de aandelen in handen van de Staat dient te blijven. De regering schetst thans terecht een aantal ontwikkelingen, dat van invloed is op de toekomstige positie van KPN in de (inter)nationale telecommunicatiemarkt. Het belang van een adequate voorziening in de telecommunicatie-infrastructuur voor de economische ontwikkeling van Nederland is daarbij een belangrijke overweging.

¹ Samenstelling:

Leden: Castricum (PvdA), ondervoorzitter, Spieker (PvdA), Van Vlijmen (CDA), Blauw (VVD), Lankhorst (GroenLinks), Nijland (CDA), Korthals (VVD), Jorritsma-Lebbink (VVD), Tegelaar-Boonacker (CDA), Eisma (D66), J. T. van den Berg (SGP), Lilipaly (PvdA), Wolffensperger (D66), Frissen (CDA), Roosen-van Pelt (CDA), Esselink (CDA), Biesheuvel (CDA), voorzitter, Feenstra (PvdA), Van der Vaart (PvdA), Van Gijssel (PvdA), A. de Jong (PvdA), De Graaf (CDA) en Akkerman (PvdA).

Plv. leden: Van Gelder (PvdA), R. van Middelkoop (PvdA), Reitsma (CDA), Blaauw (VVD), Rosenmöller (GroenLinks), Hillen (CDA), Verbugt (VVD), Te Veldhuis (VVD), Van der Ploeg-Posthumus (CDA), Versnel-Schmitz (D66), Schutte (GPV), Ruigrok-Verreijt (PvdA), Tommel (D66), M. D. T. M. de Jong (CDA), Koetje (CDA), Mateman (CDA), Leers (CDA), Van Rijn-Vellekoop (PvdA), Swildens-Rozendaal (PvdA), Leerling (RPF), Witteveen-Hevinga (PvdA), Van der Hoeven en Netelenbos (PvdA).

De leden van de CDA-fractie wilden een nadere toelichting bij de redenen die door Koninklijke PTT Nederland (KPN) worden aangevoerd om een beursnotering te willen. Met name waren zij geïnteresseerd in de vraag welke belemmeringen er thans zijn om risicodragend kapitaal aan te trekken. Deze reden is indertijd mede aangevoerd om tot verzelfstandiging over te gaan.

De leden van de CDA-fractie onderstreepten, dat de belangrijke nutsfunctie een bijzonder karakter aan het bedrijf geeft en derhalve ook aan de rol van de Staat. Aangezien de regering op een andere wijze invulling dient te geven aan die bijzondere relatie hadden de leden van de CDA-fractie in beginsel geen onoverkomelijke problemen met het schrappen van artikel 2, tweede lid van de Machtigingswet. Zij betrokken daarbij het mogelijke effect op de prijs van uit te geven aandelen.

De leden van de CDA-fractie hadden voorsnog bezwaren tegen het feit, dat de regering zich niet beperkt tot het schrappen van het genoemde lid, maar ook een betrokkenheid van de Staten-Generaal wenst te schrappen. Zij brachten in herinnering dat het wetsvoorstel Machtigingswet PTT oorspronkelijk bestond uit de procedurebepaling, dat een voornemen tot vervreemding aan de Staten-Generaal kenbaar zou worden gemaakt en het de Staten-Generaal mogelijk is nadere inlichtingen te vragen. De toenmalige minister verdedigde juist deze procedurebepaling mede in relatie tot de vraag of al dan niet tot vastlegging van de meerderheidspositie van de Staat moest worden overgegaan. Dat de toen geponeerde flexibiliteit van de bepaling nu niet meer zou kunnen gelden, had deze leden niet overtuigd van de wenselijkheid de betrokkenheid van de Staten-Generaal nu geheel buiten de Machtigingswet te houden. De aangedragen argumenten overtuigden hen niet, in ieder geval niet voor de situatie dat de Staat feitelijk nog meerderheidsaandeelhouder is. Zij wezen de regering er op, dat de handelwijze van de regering om de inkomsten van de eerste tranche al te betrekken bij de opstelling van begrotingen en meerjarenramingen en het effectueren van de beursgang ook niet bepaald als illustratie van de juistheid van de argumenten zou gelden. Of was de regering van mening, dat het ramen van een mogelijke opbrengst een prijsverhogend effect heeft op de waarde van de eerste uit te geven aandelen? Naar de mening van deze leden zou het handhaven van de procedure naar de Staten-Generaal geen enkel negatief gevolg behoeven te hebben, omdat beide Kamers zeer wel in staat zijn om in bijzondere gevallen zeer snel te werken en de timing van nieuwe plaatsingen niet te frustreren. De aan het woord zijnde leden zagen ook in de opmerkingen van de Raad van State een onderstreping van hun zienswijze. Zij nodigden de regering dringend uit alsnog op deze opmerkingen in te gaan.

De leden van de CDA-fractie stemden in met het uitgangspunt, dat het belang van de consessie de betrokkenheid van de Staat bij de onderneming bepaalt. Zij stemden in met het voortzetten van de hoofdstructuur van de indertijd gekozen opzet. Wel vroegen zij de ratio om blijvend drie overheidscommissarissen te benoemen nader toe te lichten. Ook vroegen zij naar de betekenis van de zinsnede, dat de regering niet voornemens is het benoemingsbeleid terzake te herzien.

De leden van de CDA-fractie stemden in met de keuze de belangen van de Staat als consessieverlener via prioriteitsaandelen veilig te stellen. Zij vroegen de regering nader toe te lichten of het blijvende substantiële financiële minderheidsbelang van ongeveer één derde als maximum wordt gezien of als minimum. Onduidelijk vonden zij de passage waarin toelichting wordt gegeven op de bescherming tegen onvriendelijke overname.

Gaarne kregen zij daarbij toegelicht waarom het pakket eventueel in een onafhankelijke Stichting wordt ondergebracht. Ook vroegen zij aan

te geven waarom bescherming niet via de bijzondere zeggenschapsrechten wordt geboden of kan worden geboden.

Mede naar aanleiding van de opmerkingen van de Raad van State wilden de leden van de CDA-fractie nader toegelicht zien hoe het bijzonder aandeel zich verhoudt tot met KPN vergelijkbare bedrijven in andere EG-landen. Ook vroegen zij nader in te gaan op de vraag of de opgenomen zeggenschapsrechten voor beleggers zodanig zijn dat niet dezelfde effecten verwacht moeten worden als aan het blijvende meerderheidsbelang van de Staat.

De leden van de CDA-fractie stemden in met het handhaven van de verplichting tot informatieverschaffing en het toezicht op de uitvoering van de consessie. Of de minister van Verkeer en Waterstaat zelf deze rollen blijvend zou moeten vervullen, of dat een en ander door een meer verzelfstandigd toezichtsorgaan zou dienen te geschieden, wensten deze leden nader te bezien in het kader van de herziening van de WTV en de behandeling van de zgn. Hoofdlijnennotitie. Overigens merkten zij op, dat zij de toelichting eenzijdig gericht vonden op de WTV. Ook voor de uitoefening van de postconsessie is er naar hun oordeel een vergelijkbare rol voor de overheid.

De leden van de CDA-fractie hadden met instemming kennis genomen van de aanscherping van het sanctie-instrumentarium. Met enige bevreemding hadden zij de toelichting gelezen bij het voorgestelde stelsel van administratiefrechtelijke boetes. Men was geen Wet Mobile Telecommunicatie bekend, zodat zij ook een deel van de onderbouwing moesten missen. Ook waren zij verbaasd over de hoogte van de maximale boete van f 100 000. Hoewel verdubbeld, vroegen zij of de boete wel effectief kan zijn, gelet op de bedragen die met telecommunicatie zijn gemoeid. Gaarne ontvingen zij een reactie.

De leden van de PvdA-fractie hadden met grote interesse kennis genomen van het wetsvoorstel, waarin – naar zij hadden begrepen – als belangrijkste oogmerk gekozen werd voor een andere wijze waarop de Staat een doorslaggevende stem zal hebben bij cruciale strategische vraagstukken van de Koninklijke PTT Nederland om daarmee twee evenwaardige doelen te bereiken. Het ene doel zou zijn de daadwerkelijke privatisering van KPN door een beursgang waardoor stapsgewijze de meerderheid van de aandelen in private handen zou komen. Het andere doel zou zijn dat de Staat een zo hoog mogelijke opbrengst zou genereren bij deze vervreemding van aandelen. Beide doelen worden door de hier aan het woord zijnde leden gedeeld, al hadden zij er oog voor dat de éénmalige inkomsten van de Staat ten koste zouden gaan van jaarlijkse dividend-opbrengsten. In dat licht bezien, is de verkoop van deze «stille reserve» dan ook slechts te rechtvaardigen door het meerjarig gevoerde beleid om het financieringstekort te reduceren.

Ook de andere oogmerken van het wetsvoorstel, de regels met betrekking tot de uitvoering van de concessies en het schrappen van de BTW-vrijstelling per 1 januari 1996, konden op instemming van de leden van de PvdA-fractie rekenen.

Ten aanzien van de verschillende behandelde onderwerpen hadden deze leden nog wel enige vragen. Zij spraken de verwachting uit dat een bevredigende beantwoording zal bevorderen dat direct tot plenaire behandeling van het wetsvoorstel kan worden overgegaan.

De leden van de VVD-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van het voorliggende wetsvoorstel, waar zij zich voorstanders van toonden. Tevens toonden zij zich voorstanders van het verder verzelfstandigen van KPN, waarvan binnen enkele jaren te verwachten is dat het bedrijf volledig op de markt moet opereren omdat de monopolie-

positie op vrijwel alle onderdelen ter discussie staat. Bovendien wilden deze leden KPN de kans en de mogelijkheden geven zich beter op de internationale markt te oriënteren.

Het speet deze leden dan ook zeer dat bijv. het wetsvoortsel inzake de tweede aanbieder GSM de Kamer nog steeds niet heeft bereikt heeft, waardoor Nederland een van de laatste landen in de EG is dat op dit onderdeel concurrentie toestaat.

Deze leden waren met de regering van mening dat een sterk KPN ook een algemeen Nederlands belang is, en meenden dat gezonde concurrentie daar zeker aan bij kan dragen. Bovendien vonden zij het een goede zaak indien internationale samenwerkingsverbanden verder uitgebouwd worden.

Deze leden hadden ook geen principiële bezwaren tegen het feit dat op den duur de Staat een minderheidsaandeel zal bezitten. Dit temeer daar in het wetsvoorstel aan de Staat als bijzondere aandeelhouder enige extra bevoegdheden worden gegeven.

Zij wensten echter wel op te merken dat de beursgang niet onder druk van financiële opbrengsten mag komen te staan. Beter gezegd; zij gingen ervan uit dat een zo gunstig mogelijk tijdstip gekozen zal worden op een moment dat het beursklimaat zo optimaal mogelijk is, en niet een moment omdat de Staat nu eenmaal ingeboekt heeft. Hoe past in dit kader het voornemen om voorjaar 1994 de eerste tranche uit te gaan geven? Is dat vaststaand of kan een niet gunstig beursklimaat hier nog verandering in aanbrengen? Zij vroegen de regering hierop in te gaan.

Tegenover de opbrengsten van de vervreemding van aandelen stond immers ook een verlies aan winstafdrachten. Bovendien spraken zij de wens uit de opbrengsten te gebruiken om in vermogen te investeren, en niet zoals nu ten dele lijkt te gaan gebeuren om gaten in de begroting te dekken, waardoor slechts eenmalige voordelen gehaald worden. Wil de regering hier ook op ingaan?

De leden van de fractie van D66 hadden met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel. Wel vonden zij dat het wetsvoorstel enigszins geforceerd aandoet. Het wil de goede elementen van liberalisering koppelen aan de voordelen die een monopolie en staatsinvloed hebben. Dit komt omdat aan de ene kant het van groot belang is dat tegemoet wordt gekomen aan de steeds verdergaande liberalisering, en de daarmee samenhangende wenselijkheid van vervreemding door de Staat van een deel van zijn deelneming in KPN, met als voordeel een aanzienlijk incidentele bate voor de staat. En aan de andere kant het belang van staatsinvloed vanwege het strategisch belang van een goed werkend post- en telecommunicatiesysteem en het daarmee noodzakelijke toezicht op de uitvoering van de concessie. De leden van de fractie van D66 konden zich dan ook op hoofdlijnen vinden in de voorgestelde verhouding van de Staat ten opzichte van KPN. Zij hadden echter nog verschillende vragen en opmerkingen.

De leden van de GroenLinks-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van het wetsvoorstel. Het voorstel gaf hen aanleiding tot het maken van een aantal opmerkingen en het stellen van een aantal vragen. Zij wilden daarbij zowel ingaan op de beursgang zelf als op de gevolgen van de beursgang voor de mogelijkheden van controle op KPN.

De leden van de SGP-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van het wetsvoorstel en de bijbehorende toelichting. Zij waren met de regering van oordeel dat er aanleiding bestaat om de positie van KPN nader te bezien tegen de achtergrond van de veranderde omstandigheden, in de memorie van toelichting nader aangeduid als de tendens van liberalisering van de telecom- en postmarkten, de technologische

ontwikkelingen en de ontwikkelingen op de markt. Deze leden konden de in de toelichting weergegeven analyse onderschrijven.

De leden van de SGP-fractie waren van mening dat de wens tot marktconformiteit van KPN in geen geval ten koste mag gaan van de publieke nutsfunctie van het bedrijf die omschreven is in wet- en regelgeving terzake. De bij concessie opgedragen diensten moeten zonder beperkingen worden uitgevoerd: daar moet de concessiehouder door de Staat op kunnen worden aangesproken. Deze leden hadden begrip voor het feit dat de regering, gegeven de nutsfunctie, streeft naar een maximale marktconformiteit om op deze manier het bedrijf meer flexibiliteit en financiële armslag te verschaffen.

De leden van de GPV-fractie hadden met enige terughoudendheid kennis genomen van het onderhavige wetsvoorstel. Zij onderkenden dat in de internationale concurrentieverhoudingen sinds de verzelfstandiging van de PTT veel is veranderd. Dat vraagt om bezinning op de huidige positie ervan. Een sterke positie van KPN kan een hoogwaardige post- en telecommunicatiedienstverlening en infrastructuur waarborgen. In de internationale concurrentiestrijd op het gebied van de post- en telecommunicatie kan een beursgang voor meer financiële armslag en flexibiliteit zorgen, vanwege de mogelijkheden tot strategische samenwerkingsverbanden en de betere toegang tot risicodragend kapitaal.

Volgens deze leden kan deze meer marktgerichte benadering echter niet absoluut worden doorgevoerd. Ten principale wensten zij eerst de verantwoordelijkheidsvraag aan de orde te stellen. Zij waren er nog niet van overtuigd dat de regering de publieke betekenis van de post- en telecommunicatiedienstverlening en infrastructuur in het onderhavige wetsvoorstel in voldoende mate heeft onderkend. In dit verband wezen zij erop dat in de Machtigingswet PTT (Stb. 1988, nr. 521) reeds rekening wordt gehouden met de mogelijkheid van vervreemding door de Staat van een deel van zijn deelneming. Als zodanig stonden zij daar ook niet afwijzend tegenover. Na opmerkingen van de zijde van de Kamer tijdens het debat op 18 mei 1988 hierover is nadrukkelijk opgenomen dat de Staat een meerderheid van het totale aantal stemmen zal hebben dat door de aandeelhouders kan worden uitgebracht (artikel 2, tweede lid Machtigingswet PTT). Achterliggende gedachte daarbij is volgens deze leden dat het openbare belang van de post- en telecommunicatieinfrastructuur zo groot is dat een meerderheidsbelang van de Staat in het aandelenkapitaal een minimumvereiste is. Waarom worden de bestaande mogelijkheden in de huidige wetgeving niet benut om de positie van de KPN te versterken? Het was de leden van de GPV-fractie niet duidelijk waarom de huidige wetgeving onvoldoende mogelijkheden daartoe biedt. Zij vroegen of de huidige wettelijke bepalingen geëvalueerd zijn. Draagt het huidige stelsel al geen mogelijkheid in zich dat het grootst mogelijke minderheidsbelang in KPN door de Staat wordt vervreemd, zoals de Raad van State terecht opmerkt? Kan bij benadering worden aangegeven wat het verschil in opbrengst per aandeel is bij vervreemding van een meerderheidsbelang vergeleken met een vervreemding met een minderheidsbelang? Zal de KPN ook niet versterkt kunnen worden als het minderheidsbelang in KPN wordt vervreemd? Dan zullen toch ook samenwerkingsverbanden kunnen worden aangegaan?

Het belang van beursgang

De leden behorende tot de PvdA-fractie wilden verduidelijking van de twee aangevoerde redenen van beursnotering voor KPN, namelijk de betere toegang tot risicodragend kapitaal en de mogelijkheid door aandelenruil samenwerkingsverbanden aan te gaan. Wat de eerste reden betreft, de toegang tot risicodragend kapitaal, waren deze leden geïnte-

resseerd in de actuele opvatting van de regering om als Staat deel te nemen in dergelijke kapitaalinjecties. Immers, als in de toekomst het aandelenpakket tot een gewenst percentage zou zijn teruggebracht, dan zou zich bij elke emissie de vraag voordoen of de Staat daarin wenst deel te nemen. Maar ook andere bedrijven waarin de Staat thans deelneemt, kunnen in dezelfde positie verkeren (emissie ter versterking van het eigen vermogen), zodat ook daarvoor de actuele visie relevantie heeft. Zou het bijvoorbeeld acceptabel zijn, indien KPN zou verzoeken de snelheid van vervreemding van staatsaandelen te vertragen, omdat KPN aan de herplaatsing een emissie wil koppelen ter versterking van het eigen vermogen?

De tweede reden, de mogelijkheid van aandelenruil, gaf de hier aan het woord zijnde leden aanleiding tot de vraag of KPN een niet te complexe onderneming is om te opteren voor aandelenruil. Er zijn immers op de meest relevante markt voor samenwerkingsverbanden, namelijk de telecommunicatiemarkt, weinig andere ondernemingen die ook een grote divisie voor post kennen. Zou derhalve PTT-Post niet als «ballast» worden gezien door telecommunicatiebedrijven die voor een aandelenruil in aanmerking komen? Zou de regering ook deze tweede reden beter kunnen concretiseren? Is het mogelijk enige beschouwing te wijden aan de strategische opties voor de KPN (middel-)lange termijn, opdat het deze leden meer helder voor ogen zal staan welke rol de tweede bedoeling zou kunnen spelen? Zou, zo vroegen deze leden, er niet een derde, wellicht meer belangrijke psychologische reden zijn voor beursgang, namelijk het meer serieus genomen willen worden als onderneming: het figureren van KPN op de beursvloer en op de beurspagina's, het zien van de «performance» in de ontwikkeling van de aandelenkoers enz.?

De leden behorende tot de PvdA-fractie vonden, zonder dat zij behoefte hadden aan een blijvende meldingsplicht aan het parlement van vervreemding van KPN-aandelen zoals nu nog voorgeschreven in artikel 4, eerste lid van de Machtigingswet PTT Nederland NV, de opmerkingen over dit voorschrift en de gewenstheid van het schrappen onbevredigend. Als zij de redenering goed begrepen, dan zou de nu gedane mededeling van de beoogde beursgang in het voorjaar van 1994 een negatief effect hebben op de prijs. Deze negatieve invloed zou het gevolg zijn van een lange periode van onzekerheid over (her)plaatsing van aandelen. Deze leden zouden eerder verwachten dat zo'n lange periode zulke opgeschroefde verwachtingen zou bevorderen, en dat de prijzen eerder te hoog zouden zijn, gelet op eerdere ervaringen met DSM en DAF. In dat licht vroegen deze leden ook een verheldering van de passage waarin wordt betoogd dat weliswaar een «helder toekomstbeeld» zou voortvloeien uit het schrappen van artikel 4, maar dat de verantwoordelijkheid van het parlement wel in stand zou worden gehouden. Op welke verantwoordelijkheid wordt hiermee gedoeld, en welke verwachting leefde er over het gebruik van deze in stand gehouden verantwoordelijkheid?

Het is volgens de leden van de fractie van D66 van groot belang, gezien de liberalisering van de telecommunicatie- en postmarkten en de technologische ontwikkeling, dat KPN nog flexibeler en dynamischer wordt. De beursgang van de KPN kan daarbij een belangrijke rol spelen. Met name de mogelijkheden tot samenwerking en het verkrijgen van risico-kapitaal worden op deze wijze uitgebreid. De leden van de fractie van D66 waren dan ook voorstander van een beursgang van de KPN. De vraag is echter of 1994 het juiste tijdstip is om hiertoe over te gaan, en of de voorgestelde beperkingen en beschermingsconstructies van KPN – ondanks het afschaffen van de wettelijke verplichting dat de Staat 51% van de aandelen van KPN zou moeten behouden – wel een aantrekkelijk

beursfonds maakt. De voorgestelde beperkingen en beschermingsconstructies, zoals het bijzonder aandeel, kunnen een negatief effect hebben op: de opbrengst van de vervreemding van KPN, de mogelijkheden voor het aantrekken van risico-kapitaal en de mogelijkheden tot samenwerking. In dit kader zouden de hier aan het woord zijnde leden graag willen vernemen welke ontwikkelingen zich in ons omringende landen voordoen met betrekking tot de telecommunicatie- en postmarkten. Welke ervaring is inmiddels opgedaan in andere landen met privatisering van dit soort staatsbedrijven? Is er verder empirisch materiaal beschikbaar over de relatie tussen de mate van beschermingsconstructies en de koers/winst-verhouding?

Verder zullen beleggers inzicht willen hebben in de toekomstige ontwikkelingen op het terrein van het Post- en Telecommunicatiebeleid in Nederland.

De leden van de fractie van D66 vroegen in dit kader of de regering van mening is dat beleggers bij de beursgang volgend jaar een helder beeld zullen hebben van het Post- en Telecommunicatiebeleid in de toekomst.

Een ander punt dat wellicht de opbrengst mogelijk zou kunnen beïnvloeden is wellicht een emissie van de KPN.

Zijn er met KPN afspraken gemaakt over wanneer KPN de mogelijkheid van emissie kan gebruiken om risicodragend kapitaal aan te trekken, zo vroegen de leden van de fractie van D66.

Kan nader worden aangegeven op basis waarvan wordt gesproken over een overvolle internationale «privatiseringskalender», en hoe die kalender eruit ziet?

De leden van de fractie van D66 vroegen of aangegeven kan worden, hoe realistisch het is dat in de toekomst de in het wetsvoorstel aangegeven verhouding tussen KPN en de Staat, in de context van de steeds vergaande liberalisering en in het kader van de interne markt, gehandhaafd kan worden. Zal in de nabije toekomst niet door de EG worden geëist dat de invloed van de Staat in ondernemingen als KPN, vergaand moet worden verminderd ten opzichte van de invloed in het huidige wetsvoorstel, zo vroegen deze leden verder.

In de memorie van toelichting wordt aangegeven hoe groot het belang is van samenwerking voor een winstgevende uitvoering van internationale diensten in de toekomst. Is het in dit kader denkbaar dat binnen niet al te lange tijd sprake zou kunnen zijn van een fusie van PTT-Telecom met een of meer telecombedrijven uit omringende landen? Zou de regering dit een wenselijke ontwikkeling vinden?

De leden van de fractie van D66 vroegen verder of dit een omstandigheid zou zijn waarin het wenselijk is om een pakket aandelen onderhands te herplaatsen. In welke omstandigheden kan dit nog meer wenselijk zijn?

De leden van de GPV-fractie waren vooralsnog geen voorstander van het voorstel de betrokkenheid van de Staten-Generaal te minimaliseren. Zo zal voor statutenwijziging geen goedkeuring meer hoeven te worden gevraagd en hoeft over de vervreemding van aandelen niet meer het oordeel van de Kamer afgewacht te worden. Zij wezen erop dat van de bepalingen in de huidige wetgeving tot nu toe geen gebruik is gemaakt omdat de aandelen voor 100% in handen van de overheid bleven. De Staten-Generaal hoefden tot nu toe dus nog geen gebruik te maken van hun bevoegdheden terzake. Bovendien gold dat minimaal 51% van de aandelen bij de overheid zou blijven, zodat een meerderheidsbelang gewaarborgd was. Dat zal in het onderhavige wetsvoorstel echter niet meer het geval zijn. Deze leden meenden dat het hierbij om ingrijpende voorstellen kan gaan waarbij de overheidsverantwoordelijkheid voor de post- en telecommunicatiestructuur in het geding kan zijn. Zij vroegen in

overweging te nemen de bestaande bevoegdheden voor de Staten-Generaal te handhaven, met name nu het kan gaan om vervreemding waarbij de aandelen voor meer dan 50% in handen van internationale samenwerkingsverbanden kunnen komen. Zouden de Staten-Generaal eventueel vertrouwelijk geïnformeerd kunnen worden om negatieve invloeden op de prijs van de aandelen te voorkomen? Eveneens vroegen zij of de Staten-Generaal niet vooraf geïnformeerd kunnen worden over de (ontwerp) gewijzigde statuten. Dit achtten zij met name van belang omdat in de statuten de uitvoering van de concessie staat omschreven.

De leden van de GPV-fractie vroegen waarom de minister aan de houder van de concessie ontheffing kan verlenen van de eisen die gesteld worden aan de andere rechtspersoon die met de uitvoering van de concessie kan worden belast. Uit de memorie van toelichting hadden zij begrepen dat de minister een ontheffing slechts zal verlenen «indien door het verlenen van deze ontheffing de doelmatige verzorging van de telecommunicatie in het algemeen maatschappelijk en economisch belang niet in gevaar komt en deze ontheffing niet leidt tot minder waarborgen dan de waarborgen die ten grondslag liggen aan het bepaalde in artikel 11, lid 1 onder c en d » (blz.19). Op grond van welke criteria zal de minister deze afweging maken? Verdient het geen aanbeveling de ontheffingscriteria ofvoorwaarden in de wet op te nemen?

De leden van de GPV-fractie namen met instemming kennis van de opvatting dat ook na de beursgang zekere beperkingen ter waarborging van de goede concessie-uitoefening behouden moeten blijven. Daartoe zal allereerst het opdragen van en toezicht houden op de concessie-activiteiten van KPN primair publiekrechtelijk moeten zijn geregeld.

De positie van de Staat als aandeelhouder en toezichthouder

De leden behorende tot de PvdA-fractie meenden dat de tweede conclusie (namelijk dat het aandeelhouderschap in KPN sterker dan voorheen het karakter heeft van een risicodragende deelneming) op zichzelf niet onjuist is, maar onhoudbaar op grond van de voorgelegde redenering. Dat het aandeelhouderschap in KPN in sterkere mate dan voorheen een risicodragende deelneming betreft, is met name het gevolg van voornemens die in dit verband niet ter discussie staan, maar cruciaal zijn voor de toekomstige positie van mededingers op onderdelen van de exclusieve concessie (mobiele communicatie, een concurrerend kabelnetwerk) en ontwikkelingen in het kader van Europese regelgeving. Deze leden wilden weten in hoeverre en op welke wijze de regering bij het ontwikkelen van deze voornemens en het geven van richtbaarheid rekening houdt met de betekenis voor de beursgang en de mogelijke opbrengst van de herplaatsing. De hier aan het woord zijnde leden hadden de indruk, dat het getoonde enthousiasme uit regeringskring om in hoog tempo het opereren van KPN aan concurrentie bloot te stellen een neerwaartse invloed zou kunnen hebben op de waarde van het aandeel. Immers, een slecht verlopende invoering van concurrentie kan een drukkend effect hebben op zowel omzet als rendement van KPN. Kan de regering hierop een bevredigende reactie geven?

De leden behorende tot de PvdA-fractie vroegen verduidelijking van de stelling «Het bijzondere aandeel is dus niet bedoeld als beschermingsconstructie. Het heeft echter wel een beschermende werking». Er wordt immers een betekenis aan het bijzondere aandeel gehecht, dat het een bescherming moet bieden tegen «onvriendelijke overname»: dan is er toch sprake van een beschermingsconstructie, ook al is deze van lichte makelij? Kan de regering aanduiden welke bevoegdheden, voortvloeiend uit dit bijzondere aandeel, het meest cruciaal worden geacht?

De leden behorende tot de PvdA-fractie aarzelden over de wijze

waarop de regering de gewenste zeggenschap van de concessiehouder over de uitvoering van de concessie wil regelen. Deze bepalingen zouden evengoed moeten gelden voor andere concessiehouders dan KPN, bijvoorbeeld bij de GSM-concessies. Althans uit de toelichting op de artikelen II en III moesten deze leden opmaken, dat slechts op KPN wordt gedoeld. Zou de regering kunnen verduidelijken hoe ze dit ziet, dan wel hoe dit wordt opgelost?

De leden behorende tot de PvdA-fractie was het opgevallen dat in sommige passages expliciet wordt gesproken over de opvatting van de «eerste ondergetekende», zoals met betrekking tot de toezichtrelatie tussen Staat en KPN. Hoewel deze leden konden vermoeden dat bij dergelijke passages subtiel tot uitdrukking wordt gebracht dat het betreffende onderwerp primair de minister van Verkeer en Waterstaat regardeert, wilden deze leden de verzekering dat op al deze punten sprake is van een eensluidende visie van beide ondergetekenden, ja zelfs de regering.

De leden behorende tot de PvdA-fractie hadden kennis genomen van de opvatting dat administratiefrechtelijke sancties als meer effectief worden beschouwd dan strafrechtelijke sancties. Hoewel werd verwezen naar een nog niet bij de Tweede Kamer ingediende voorstel voor een Wet Mobiele Telecommunicatie, zodat dit moeilijk als argument kan worden gezien en eerder irritatie oproept door het lange uitblijven van dit herhaaldelijk aangekondigde wetsvoorstel, konden deze leden zich wel vinden in deze keuze. De effectiviteit van het sanctiemiddel stuitte bij deze leden in zoverre op twijfel, dat de maximale hoogte van de boete (f 100 000) in voorkomend geval in geen verhouding zou kunnen staan tot de winst als gevolg van de overtreding. Kan worden geschetst aan welk soort overtredingen wordt gedacht, wat daarvan het voordeel kan zijn voor de concessiehouder, en tegen die achtergrond de hoogte van de boete te motiveren?

Waar via wetsvoorstel 23 192 de splitsing ongedaan wordt gemaakt en PTT op het terrein van post en draadtelefonie voorlopig nog een monopoliepositie houdt, en dus verantwoordelijk is voor de nutsfunctie, vroegen de leden van de VVD-fractie of een meer onafhankelijk toezicht niet op zijn plaats is, zoals ook gesuggereerd door consumentenorganisaties en het bedrijfsleven. Lopen we immers niet het risico dat het financiële belang van de Staat kan botsen met het belang van controle op een goede uitvoering van de monopoliepositie en het voorkomen van kruissubsidies. M.a.w. om met de consumentenorganisaties te spreken: hoe moet het gaan als de aandeelhouder en de regelgever liever niet constateren dat de regelgeving de klant in het monopoliegebied onvoldoende beschermt, maar wel zorgt voor een riant winst?

Deze leden wensten een krachtig pleidooi te houden voor onafhankelijke controle en vroegen de regering waarom daar zo afhoudend tegenover wordt gestaan.

Is het niet van belang dat de informatieverplichtingen van de concessiehouder in de Algemene Richtlijnen worden aangevuld in die zin dat de minister alle informatie moet kunnen opvragen die voor controle op de naleving van de concessieverplichtingen noodzakelijk is?

Bovendien vroegen zij de regering KPN op te dragen in de komende jaarverslagen zo transparant mogelijk verslag te doen van de voorlopig nog bestaande monopoliediensten.

De positie van de overlegorganen kan in het gedrang komen na de beursgang. Op welke wijze is gegarandeerd dat het verplichte overleg over concessieaangelegenheden niet wordt doorkruisd door een beroep van KPN op beursgevoelige informatie, zo vroegen de leden voorts.

De leden van de fractie van D66 vroegen of gezien de in het

wetsvoorstel aangegeven aandeelhoudersrelatie en publiekrechtelijke toezichtsrelatie tussen Staat en KPN, KPN verplicht is aan te besteden volgens de EEG-regels die daar voor gelden.

In de memorie van toelichting wordt gesproken over aanpassingen in het tariefbeheersingssysteem. Kan worden aangegeven welke veranderingen dit zijn?

De leden van de fractie van D66 vonden het evenals de regering wenselijk dat, gezien de in het wetsvoorstel aangegeven toekomstige verhouding tussen de Staat en KPN, het sanctie-instrument uit te breiden. Ten aanzien van de hoogte van de boete in het administratieve sanctiestelsel, vroegen de leden van de fractie van D66 in hoeverre de maximale boete van f 100 000 zich verhoudt tot de mogelijke opbrengsten voor KPN door zich niet te houden aan bepaalde wettelijke voorschriften.

De leden van de SGP-fractie benadrukten dat op de publiekrechtelijke regeling van de concessie-activiteiten, die in het wetsvoorstel niet worden gewijzigd, een effectief toezicht moet worden uitgeoefend, zelfs al komt de Staat in een positie van houder van een minderheid van de aandelen. Gegeven het voorgaande konden deze leden instemmen met de keuze voor het duurzaam vastleggen van het structuurregime voor KPN als een waarborg voor controle op het bestuur van deze bijzondere onderneming.

De leden van de SGP-fractie hadden begrepen dat de Staat zich door middel van bijzondere aandelen een aantal specifieke statutaire rechten wenst voor te behouden. Anderzijds hadden zij kennis genomen van de mededeling dat het bijzonder aandeel niet bedoeld is als beschermingsconstructie. Zij vroegen in dit kader of het wel principieel juist is om het belang van bescherming van de vennootschap tegen onvriendelijke overname te delen tussen de Staat en KPN.

De leden van de GPV-fractie herhaalden hier hun standpunt dat de aard van de materie niet toelaat dat KPN een volledig geprivatiseerde juridische en financiële structuur heeft. De overheid heeft immers een verantwoordelijkheid voor de infrastructuur en dient erop toe te zien dat die infrastructuur ook metterdaad in stand wordt gehouden. Ook de monopoliepositie brengt regulering van overheidswege met zich mee. De monopoliestructuur op deelgebieden is immers noodzakelijk om een gelijke dienstverlening tegen gelijke tarieven in het gehele land te waarborgen. Daarvoor blijft een overheidstaak weggelegd. Deze leden waren voorsnog terughoudend in hun beoordeling van de nu voorgestelde structuur. Met name wensten zij meer duidelijkheid over de vraag of in voldoende mate de verantwoordelijkheid van de overheid voor de post- en telecommunicatiestructuur zal blijven bestaan. Zal het voortdurend herplaatsen van aandelen het risico op financiële tegenvallers niet vergroten en daarmee het gevaar van aantasting van het voorzieningenniveau in zich bergen? Hoe kan de overheid de kwaliteit van het voorzieningenniveau dan bewaken?

Het toezicht van de Staat op het uitvoeren van de concessie als gevolg van het onderhavige wetsvoorstel zal geïntensiveerd dienen te worden. Bij een afnemend aandelenbelang van de Staat in KPN en bij het in samenwerkingsverbanden onderbrengen van concessietaken moet het sanctie-instrumentarium dat de Staat als toezichthouder ten dienste staat, toereikend zijn. In dit verband vroegen zij of de administratieve boete van f 100 000 wel voldoende zal zijn om de wettelijke voorschriften na te leven. Heeft een dergelijk bedrag wel voldoende afschrikkende werking als de maatschappelijke en financiële gevolgen veel groter kunnen zijn?

De vastlegging van het structuurregime biedt volgens deze leden een goede waarborg voor een onafhankelijke controle op het bestuur van de

vennootschap. Tevens constateerden zij met instemming dat de Staat bijzondere zeggenschapsrechten, zoals een bijzonder aandeel, zal krijgen. De bevoegdheden die aan dit bijzonder aandeel zijn verbonden brengen naar hun opvatting met zich mee dat de Staat als aandeelhouder een belangrijke positie zal kunnen blijven innemen. Zij constateerden dat de Staat daarmee een aandeel krijgt met een zeer beperkt financieel belang, maar waaraan tevens belangrijke voorrechten zijn verbonden, waardoor aan de Staat als aandeelhouder grote macht wordt toebedeeld. Zij stelden de vraag of het minderheidsbelang van de Staat niet zo klein kan worden dat het bijzonder aandeel uitsluitend nog als beschermingsconstructie gaat functioneren. Is een dergelijke uitoefening van rechten dan nog in overeenstemming met het Europees recht?

Tevens constateerden de leden van de GPV-fractie dat in de statuten de mogelijkheid wordt geschapen in totaal meer preferente aandelen dan gewone aandelen uit te geven. Zij hadden begrepen dat hierdoor de Staat, bij uitgifte van gewone aandelen waarin hij niet participeert, zijn procentuele deelneming in het kapitaal en het daaraan verbonden stemrecht op het gewenste peil kan houden. De preferente aandelen B zullen alleen worden uitgegeven indien dat in het kader van de bescherming van de vennootschap noodzakelijk is. Zij kregen de indruk dat het bijzonder aandeel kan worden beschouwd als een beschermingsconstructie in de zin van Bijlage X van het Fondsenreglement (blz. 7 Nader rapport). Als vervolgens meerdere malen preferente aandelen moeten worden uitgegeven om het Staatsbelang in de vennootschap te bewaken, zal dan geen overtreding van het Fondsenreglement kunnen optreden, omdat daarin wordt bepaald dat een beursgenoteerd fonds niet meer dan twee van de daar genoemde beschermingsmaatregelen mag treffen? Betekent dit dat de Staat na twee beschermingsmaatregelen geen nieuwe preferente aandelen kan/mag uitgeven, met als mogelijk gevolg dat de vennootschap kwetsbaar wordt voor vijandelijke overnames? Bestaat de mogelijkheid dat een overvaller er in slaagt een zodanig pakket aandelen KPN in handen te krijgen dat hij de meerderheid van de stemrechten in de algemene vergadering kan uitoefenen? Zo ja, kan de invloed verbonden aan het pakket van de overvaller uitsluitend worden «verwaterd» door de uitgifte van preferente aandelen? Zal de prijs van de aandelen niet negatief worden beïnvloed als de Staat preferente aandelen uit zal geven om de vennootschap te beschermen?

Beursgang

De leden van de CDA-fractie stemden er mee in de beursgang in tranches te doen plaatsvinden. Zij stemden in met het vervreemden van een eerste deel, en vroegen of de regering een tijdschema voor ogen heeft voor de tweede en eventueel derde tranche.

De aan het woord zijnde leden zouden gaarne de actuele stand van de voorbereiding van de eerste tranche vernemen. Is het nog steeds haalbaar de eerste tranche in het voorjaar van 1994 te realiseren?

De leden van de CDA-fractie waren teleurgesteld, dat de memorie van toelichting nauwelijks ingaat op de mogelijkheden die er voor werknemers of publiek zouden zijn om te participeren in de onderneming. De reactie op de opmerkingen van de Raad van State terzake kwam bij hen nogal afhoudend over. Wanneer zal KPN uitsluitend geven over het systeem van werknemersparticipatie? Wordt publieksparticipatie voorbereid?

De leden behorende tot de PvdA-fractie waren benieuwd te vernemen of bij de beursgang van voorjaar 1994 in de eerste plaats een bepaalde nominale opbrengst wordt nagestreefd, of dat de vervreemding van een bepaald percentage van de staatsdeelneming wordt beoogd.

Voor deze leden was het onduidelijk wat bedoeld wordt met het «in goede onderlinge afstemming» met KPN overgaan tot verdere herplaatsingen. Wie zal bij verschil van inzicht de doorslag geven? Wie zal het initiatief kunnen nemen tot een volgende uitgifte?

De leden behorende tot de PvdA-fractie achtten de mededeling dat de regering in principe bereid is bij herplaatsing mee te werken aan een door KPN nader uit te werken systeem van werknemersparticipatie nogal vaag. Wordt zo'n beleid nagestreefd, en wat zal de medewerking inhouden? Niets wordt gezegd over de mogelijkheid dat ook de «kleine belegger» zijn of haar spaarcenten in KPN zal kunnen steken. Staat de regering voor ogen om op dit vlak enig volkskapitalisme te bevorderen of laat dit de regering indifferent? De hierop betrekking hebbende passage uit het Nader Rapport suggereert een actief beleid ten aanzien van de kleine belegger. Omdat dit deze leden wel aansprak (ook uit het oogpunt van de geworteldheid van een publieke dienst in de Nederlandse samenleving) waren zij in beginsel voorstander hiervan. Zij waren zodoende benieuwd welke activiteiten de regering op dit vlak voor ogen staat.

In de Voorjaarsnota wordt zeer uitdrukkelijk gesproken over een derde tranche verkoop KPN-aandelen. Kan uit de tekst in de memorie van toelichting worden geconcludeerd dat deze nog niet zeker is, zo vroegen de leden van de fractie van D66.

Is al meer bekend over de bankconsortia die de beursgang zullen begeleiden? Daarnaast vroegen de leden van de fractie van D66 of de opdracht voor herplaatsing van de aandelen moet plaatsvinden via de aanbestedingsrichtlijnen van de EEG.

Is het juist dat Rothschild als merchant bank is aangewezen?

De leden van de GroenLinks-fractie wilden hier niet ingaan op de besteding van de te verwachten opbrengst van de aandelen-emissie. Daarover wilden zij op een ander moment met de regering van gedachten wisselen.

Wel hadden zij vragen over de meest wenselijke vormgeving van de beursgang. Zij hadden enige twijfel over de juistheid van de keuze de combinatie Post en Telecom in het geheel naar de beurs te brengen. Het zou wel eens kunnen zijn, zo redeneerden zij, dat deze combinatie aandeelhouders schuw maakt. Dat zou met name voor buitenlandse aandeelhouders kunnen gelden. Immers, PTT Post is in zijn soort de enige winstgevende post-onderneming in Europa. Dat maakt het aanzien naar buiten van de combinatie Post en Telecom er niet sterker op, wat de opbrengst van de aandelen-emissie nadelig zou kunnen beïnvloeden. Uiteraard kan in prospecti en dergelijke de uitzonderlijke positie van PTT Post uit de doeken worden gedaan, maar nadeel blijft dat er iets uit te leggen is.

Deze leden vroegen de regering of zij met deze redenering kan instemmen, en of bij dit mogelijke nadeel van een beursgang als combinatie is stilgestaan. Is overwogen PTT Post en PTT Telecom apart te verkopen en vervolgens weer in een joint venture samen te voegen? Is immers niet te verwachten dat aparte aanbieding van PTT Post in zoverre voordeliger kan uitpakken dat dit onder buitenlandse beleggers direct dermate de aandacht trekt dat men bij de uitleg van de vergeleken met andere Europese postbedrijven aparte (winst-) positie van PTT Post op voorhand in een gunstiger positie verkeert? Kan de regering in analyserende en mogelijk ook financiële zin een vergelijking maken van de opbrengst van de beursgang van de combinatie enerzijds en van de beursgang van PTT Post en PTT Telecom afzonderlijk anderzijds?

Ook op een ander punt hadden de leden van de GroenLinks-fractie hun twijfels over de wijze waarop de beursgang nu voorbereid wordt. Zij meenden dat het voor potentiële aandeelhouders tot nog toe onduidelijk

is wat wel en wat niet binnen de monopoliepositie van de PTT blijft, en tot welk moment de verschillende monopolieposities blijven bestaan. Zo is wel aangekondigd dat de monopoliepositie voor de spraaktelefonie tot 1998 blijft bestaan. Maar tegelijk is liberalisatie van het telefoonverkeer afhankelijk gemaakt van de EG. De vraag is nu hoe dit complex zal uitwerken op de kooplust van potentiële aandeelhouders. Kan de regering niet meer duidelijkheid verschaffen over de afloop van de verschillende monopolieposities zodat daarover straks bij de beursgang meer duidelijkheid bestaat?

De leden van de GroenLinks-fractie meenden dat met de beursgang van de KPN een belangrijke verandering optreedt in de verhouding tussen gecontroleerde – KPN – en controleur het Rijk. In die zin is er duidelijk sprake van een «veranderde omgeving» waar de minister van Verkeer en Waterstaat over sprak bij de evaluatie van de algemene richtlijnen Post en Telecommunicatie (21 693, nr. 8 blz. 7). De regering zou daar consequenties uit moeten trekken die verder reiken dan een versterking van de controle voor het geliberaliseerde gebied. De Consumentenbond wijst er in haar brief over de beursgang van de KPN van 8 september terecht op dat naarmate de concurrentie in het geliberaliseerde gebied harder wordt, de verleiding om kosten te leggen bij het niet-geliberaliseerde gebied ook groter wordt. De ontwikkeling van de abonnementsstarieven voor de telefoon laat zien dat inderdaad de neiging bestaat het niet-geliberaliseerde deel van de markt te laten betalen voor de concurrentiemogelijkheden in het geliberaliseerde deel.

De leden van de GroenLinks-fractie wezen erop dat in de richtlijnen Post en Telecommunicatie geen rekening is gehouden met de nieuw te ontstane situatie dat bepaalde informatie straks beursgevoelig wordt. Dit kan verregaande consequenties hebben voor het functioneren van het Overlegorgaan Post en Telecommunicatie. Gezien de strictheid van de beurscode zal in het overlegorgaan straks alleen nog maar gesproken kunnen worden over beleid (swijzigingen) zonder veel invloed op de markt. Het Overlegorgaan verliest zo veel van zijn waarde. Deze leden vroegen de regering of hier iets voor in de plaats komt, en hoe zij denkt de strijdigheid op dit punt van de belangen achter de beurscode en die achter de richtlijnen op te lossen.

De leden van de GroenLinks-fractie benadrukten dat de beursgang huns insziens vraagt om een onafhankelijke controle. De controle kan immers moeilijk door de minister gebeuren in een situatie waarin het Rijk naast regelgever ook nog eens aandeelhouder geworden is. Op het moment dat er beslist wordt over de beursgang moet er naar de mening van deze leden ook duidelijkheid zijn over de principebereidheid de functies van regelgever, aandeelhouder en controleur te scheiden. Sterker nog, afspraken over het principe van een onafhankelijke controle zijn een voorwaarde om de beursgang door te laten gaan.

Blik op de toekomstige regelgevende omgeving voor KPN

Wanneer zal de Kamer het wetsvoorstel wijzigingen van de Postwet voor het versnelde vervoer tegemoet kunnen zien, en kan over de inhoud daarvan meer duidelijkheid worden verschaft, zo vroegen de leden van de VVD-fractie.

In Duitsland is het doorverhuren van huurlijnen reeds toegestaan. PTT Telecommunicatie gebruikt die faciliteit ook bij haar activiteiten in dat land. Wanneer zal dat in ons land ook mogelijk worden? Is hiervoor wetswijziging noodzakelijk?

Zij gingen hier niet in op het hoofdstukje herziening WTV, omdat zij daar apart met de regering over wilden spreken n.a.v. de over dit onderwerp verschenen notitie en nadat ook de CAPT daarover geadviseerd heeft.

De leden van de fractie van D66 vroegen of aangegeven kan worden wat wordt bedoeld met de opmerking dat Nederland in vergelijking met andere landen een zeer beperkt monopolie heeft voor wat betreft de postdiensten. Kan worden aangegeven in welke mate sprake is van een monopolie ten aanzien van postdiensten in ons omringende landen?

Financiële gevolgen van het wetsvoorstel

De leden van de CDA-fractie hadden kennis genomen van de opvatting van de regering, dat een voorspelling van de opbrengst van de eerste tranche van 20 à 30 procent niet is te geven. Zij meenden te weten dat de regering wel degelijk een opbrengst heeft geraamd. Waarom wordt daar geen melding van gemaakt in de toelichting? Omdat er wel over een opbrengst is gesproken, en zelfs de bestemming al in vergaande mate is vastgelegd, vroegen de leden van de CDA-fractie in dit kader wat nu bij de eerste tranche de invalshoek zal zijn. Is het geraamde bedrag van f 4 miljard uitgangspunt bij de omvang van de tranche en de uitgiftekoers, of is de regering serieus bereid marktomstandigheden en evenzeer het belang van het bedrijf te laten wegen bij de nadere invulling van de eerste tranche? Gaarne ontvingen zij een nadere toelichting.

In het licht van hun eerdere opmerkingen waren de leden van de CDA-fractie er niet van overtuigd, dat de gevolgde handelwijze van de regering in de toekomst navolging verdient.

De leden van de CDA-fractie merkten op, dat in tegenstelling tot enkele privatiseringen elders, de regering geen onderscheid aanbracht tussen post en telecom. Logisch vloeit dit voort uit de in 1989 gekozen structuur van de onderneming. Welke effecten worden verwacht op de waarde van het bedrijf in relatie tot de uitgiftekoers van de aandelen?

De leden van de CDA-fractie hadden er nota van genomen dat Nederland kennelijk een van de laatste landen is die de vrijstelling van btw op telecommunicatiediensten niet heeft ingetrokken. Gaarne kregen zij een precieze opgave van de situatie in de overige EG-landen, en het tijdstip waarop aldaar tot intrekking zal worden overgegaan. De aan het woord zijnde leden waren bereid de langdurige onzekerheid te overwegen. Zij vroegen de regering wel nader te beargumenteren welke motieven de regering heeft de aanvaarding van richtlijn 18 bis niet langer tegen te houden.

De leden van de CDA-fractie merkten op, dat in het overleg met de minister van Verkeer en Waterstaat op 8 en 16 december 1992 uitvoerig is gesproken over de zgn. herbalancering van de tarieven. Zij vroegen tegen die achtergrond of de mededeling dat KPN de tariefruimte zal worden gegeven, zodat een tariefstijging van 10% per 1-1-1996 ontstaat, de resultante is van het toen toegezegde nadere overleg. Gaarne ontvingen zij een nadere uiteenzetting c.q. onderbouwing van de uitkomst. De leden van de CDA-fractie vroegen de regering aan te geven waarom zij een dergelijke stijging ineens voor particulieren, vrijgestelde ondernemers en overheid aanvaardbaar acht.

De leden behorende tot de PvdA-fractie verlangden een onderbouwing van de mededeling dat de invoering van BTW op opgedragen diensten een jaarlijkse opbrengst van ca. f 400 miljoen zou opleveren. Welke schatting was daarbij gemaakt van de omzet van opgedragen diensten op middellange termijn en hoe was daarvan de netto-BTW-opbrengst afgeleid?

Deze leden vroegen voorts hoe de naar zij aannamen netto-opbrengst van f 400 mln. is opgebouwd in enerzijds de lastenverhoging bij particulieren, vrijgestelde ondernemers en de overheid, en anderzijds de kosten-daling bij afnemers die het recht van aftrek hebben. Is enige indicatie te

geven van de verdeling van de lastenverhoging over particulieren, vrijgestelde ondernemers en de overheid?

De leden van de VVD-fractie hadden hiervoor al geschetst dat zij er vanuit gingen dat de regering haar verantwoordelijkheid goed beseft, en meewerkt aan het kiezen van een zo gunstig mogelijk tijdstip van beursgang i.p.v. uitsluitend het enge financiële belang van de Staat.

Waar de BTW-vrijstelling voor postdiensten blijft gelden vroegen de leden van de VVD-fractie of dat alleen voor de opgedragen diensten geldt en zo niet, of dan die vrijstelling ook voor andere aanbieders geldt. Kan overigens ook worden ingegaan op de regelingen die bestaan t.a.v. douaneformulieren en vrachtbrieven die blijkbaar alleen voor KPN gelden.

Tenslotte hadden zij nog een vraag over Artikel IV. Waarom is voor het afschaffen van de BTW-vrijstelling voor telecommunicatievoorzieningen gekozen voor 1 januari 1996 en niet eerder? En hoe verhoudt zich dat tot het omzetten van de leningen in aandelen per ultimo 1993?

Door de gedeeltelijke vervreemding van het aandelenpakket KPN kan het door de Staat geïnvesteerde vermogen voor alternatieve besteding worden aangewend. De leden van de fractie van D66 vroegen of heel globaal toch kan worden aangegeven welke totale opbrengst op dit moment wordt verwacht van de gedeeltelijke vervreemding van het aandelenpakket KPN. Welke opbrengst wordt voor 1994 verwacht? Is dit voldoende om het in de Voorjaarsnota ingeboekte bedrag van f 3,8 miljard aan incidentele maatregelen te dekken? Zal in 1995 de aangekondigde incidentele maatregelen van f 2,25 miljard ook door opbrengsten uit de beursgang KPN worden gedekt? Waarom zullen de resterende opbrengsten worden gebruikt voor overheidsinvesteringen, en waarom niet voor afboeking van de staatsschuld?

Verder vroegen zij of een berekening kan worden gegeven van de mogelijke gedeerde dividenden de komende 20 jaar, uitgaande van een jaarlijkse winststijging gelijk aan de nominale economische groei.

Geldt de BTW-vrijstelling voor postdiensten voor alle postdiensten of alleen voor die postdiensten die vallen onder exclusieve concessierecht, zo vroegen de leden van de fractie van D66.

De leden van de GPV-fractie vroegen op welke wijze de opbrengst van de verkoop van de KPN-aandelen zal worden besteed. Zal dit geld worden besteed aan verbetering en aanleg van de infrastructuur?

ARTIKELEN

Artikel I, onderdeel B

De leden van de CDA-fractie stemden in met het schrappen van artikel 3. Zij vroegen de regering aan te geven of zij het voornemen heeft de Staten-Generaal wel mededeling te doen van toekomstige wijzigingen in de statuten.

Artikel II, onderdeel A (m.m. artikel III, onderdeel A)

De leden behorende tot de PvdA-fractie wilden weten voor welke termijn de in het tweede lid van het nieuwe artikel II genoemde ontheffing zal gaan gelden. Tevens waren zij benieuwd te vernemen hoe en op welke gronden de regering het maatschappelijk en economisch belang zal wegen dat niet in gevaar mag komen.

De leden van de fractie van D66 hadden de indruk dat artikel 11, tweede lid, enigszins in strijd is met het in de memorie van toelichting

aangegeven belang dat de Staat hecht aan het aanspreekbaar blijven van KPN als concessiehouder op de verplichtingen die uit de Wet op de telecommunicatievoorzieningen en de Postwet voortvloeien. En zij vroegen of indien een rechtspersoon, die de concessie uitvoert, zich niet volgens de wettelijke voorschriften zou gedragen, het dan mogelijk is om de drie nieuwe en de bestaande sanctie-instrumenten te gebruiken tegen deze rechtspersoon.

Artikel IV

Begrepen de leden behorende tot de PvdA-fractie uit het slot goed, dat de perikelen rond de openingsbalans van KPN definitief tot het verleden behoren? Zijn daarmee geen openstaande geschillen meer aanwezig tussen de Staat en KPN? De leden van de PvdA-fractie verbaasden zich er op zichzelf over dat dit voorstel thans in dit wetsvoorstel is ondergebracht. Zij hadden begrip voor de wens om duidelijkheid te verschaffen, maar zagen als nadeel dat Nederland daardoor haar tegemoetkomende positie t.o.v. richtlijn 18-bis heeft kenbaar gemaakt zonder daar in de onderhandelingen vrucht van te plukken, bijvoorbeeld in de onderhandelingen over de herziening van de BTW-tariefsindeling einde 1994 waarbij Nederland bepaalde wensen heeft (bijvoorbeeld indeling bepaalde arbeidsintensieve diensten in het lage tarief). Waarom is niet voor deze weg gekozen? Nu eenmaal het voorstel is gedaan vroegen deze leden waarop de keuze voor 1996 als ingangsjaar is gebaseerd. Bestaat niet het risico dat uiteindelijk in richtlijn 18-bis een ander jaar wordt overeengekomen? Wat is thans de stand van zaken met betrekking tot die richtlijn? Zij vroegen voorts om een overzicht van de landen die thans nog een vrijstelling hanteren; welke landen daarom reeds definitief kenbaar hebben gemaakt die vrijstelling te zullen afschaffen, en welke jaartallen daarbij horen.

De leden van de PvdA-fractie vroegen tenslotte hoe het EG-recht wat betreft de BTW op postbezorging en koeriersdiensten thans luidt, en of ook op dit punt veranderingen denkbaar zijn.

De voorzitter van de commissie,
Biesheuvel

De griffier van de commissie,
Coenen